

25 JAAR NA DE VUURWERKRAMP

De **dag** dat een **bom** afging in **Enschede**

Het was een stralende dag, die 13e mei 2000. Maar boven Enschede pakten zwarte rookwolken zich samen, toen er brand ontstond in de opslag van de vuurwerkfabriek. Even later leek er een bom af te gaan in de stad. Vijf verhalen over dat rampweekend, 25 jaar geleden in Enschede.

‘Het is een **wonder** dat we het **overleefd** hebben’

Diana (57) was met haar familie vlak bij het rampgebied, maar ze hadden allemaal een engeltje op hun schouder.

“**W**e hadden een drukke dag voor de boeg met de verjaardag van mijn moeder, een bezoekje aan IKEA en allerlei boodschappen. Ons zoontje ging alvast naar mijn moeder en ons dochttertje mocht naar tante Vicky, in de wijk Roombeek, maar ze koos voor haar andere oma. Nadat we de kinderen naar hun oppasadressen hadden gebracht, gingen mijn man en ik op pad. Terug in Enschede moest ik nog wat ophalen aan de andere kant van de stad, waardoor ik twee keer dwars door Roombeek moest rijden, waar op dat moment al brand woedde. Het was druk op straat, maar ik sloeg er weinig acht op. Vicky belde naar mijn man, haar broer, dat buiten de tuinkussens in brand stonden. Ze woonde achter de papierfabriek, die

grensde aan de vuurwerk-fabriek. Ze dacht dat daar brand was. Ik haalde mijn dochter op en reed door naar mijn moeder voor haar verjaardag, mijn man zou later komen. Mijn zusje was er ook, en mijn opa. We zaten in de tuin, het was prachtig weer. Mijn zoontje keek naar de lucht en zei: ‘Kijk mama, mooi!’ We zagen vuurwerk en begrepen meteen dat dit niet goed was. We zijn naar binnen gegaan. Niet lang daarna vond de eerste explosie plaats, de ramen trilden ervan. Kort na de tweede explosie ging mijn zusje met haar auto kijken wat er aan de hand was. Ik reed ook naar huis. Ik wist niet hoe het met Vicky was, die vlakbij de vuurwerkfabriek woonde, en met mijn zwager. Waar was hij? En waar was mijn man...

Het was hectisch, een chaos. Maar aan het einde van de dag bleek gelukkig dat we allemaal veilig waren en kwamen de verhalen. Nadat ze mijn man had gesproken, was Vicky de tuin ingegaan. De brandweer was er al en had geschreeuwd dat ze snel terug naar binnen moest. Ze voelde aan dat het ernstig was, greep haar tas en ging ervandoor. Dat is haar redding geweest. Mijn man was na de explosies op de fiets gestapt om te kijken of Vicky en zijn broer ongedeerd waren. Onderweg had hij een jongen bewegingloos op de grond zien

‘De zin **‘wat als’** is na de ramp vele malen door mijn hoofd gegaan’

liggen. Vlakbij stond een politie-auto met de deuren open. Even speelde hij met het idee de jongen in de politieauto te hijsen en hem naar het ziekenhuis te rijden. ‘Maar het was duidelijk dat ik niets meer voor hem kon doen,’ zei hij.

Op 13 mei 2000 ontstond er brand in de opslag van S.E. Fireworks. Iets na half vier leidde de brand tot een reeks explosies, waarbij 23 mensen omkwamen en ongeveer 950 gewonden vielen. De ramp verwoestte 200 woningen en veroorzaakte enorme schade in de omgeving. 40 hectare werd verwoest en 1250 mensen raakten hun woning kwijt. De oorzaak van de brand is nooit volledig opgehelderd.

Mijn zwager was ten tijde van de explosies onderweg in Enschede. Hij was uit zijn auto gestapt en stond op een kruispunt toe te kijken. Het is maar goed dat hij niet in zijn auto zat, want deze werd geraakt door een betonblok. Datzelfde was met mijn zusje gebeurd: ook op haar auto kwam een brokstuk terecht, nadat ze uit was gestapt. Het huis van Vicky en mijn zwager was compleet verwoest, er stond enkel nog een muurtje

overeind. Ze kwamen bij ons in huis, ze hadden niets meer.”

Wat als...

“De weken erna hebben we geprobeerd van alles voor ze te regelen, totdat ze een andere woning hadden. Acht weken zijn ze bij ons geweest. Best pittig, met vier volwassenen en twee kleintjes in één huis. Plus alle emoties die erbij kwamen. Wij praten er nog weleens over, mijn man denkt dan vooral aan de jongen die hij langs de kant

zag liggen. Zo’n beeld raak je moeilijk kwijt. Zelf hebben we zoveel geluk gehad. We hadden niet één engeltje maar heel veel engeltjes op onze schouder, we zijn niemand kwijtgeraakt. De zin ‘wat als’ is na de ramp vaak door mijn hoofd gegaan. Wat als we onze dochter wél bij Vicky hadden gebracht? Wat als mijn zusje en zwager in hun auto hadden gezeten, toen die betonblokken erop vielen? Voor veel anderen is het minder goed

**‘Het huis van mijn
schoonzus was
volledig verwoest,
het was haar
redding dat ze
snel is gevlucht’**

afgelopen. Er zijn zoveel heftige verhalen, mensen die gruwelijke dingen hebben meegemaakt en grote verliezen hebben geleden. Dan mogen wij echt van heel veel geluk spreken.

We leven nu gewoon ons leven, maar helemaal weggaan zal het nooit. Veel mensen kampen nog met gevoelens van woede, frustratie en verdriet. Dat de onderste steen nooit is bovengekomen, heeft daar zeker ook mee te maken. Als je weet wat er gebeurd is, kan dit hoofdstuk misschien afgesloten worden. Of dat ooit zal gebeuren, weet ik niet. Elk jaar wordt in Enschede de ramp herdacht en worden er kransen gelegd. Hoe dan ook, we moeten dit blijven herdenken, dit mag niet nog een keer gebeuren.” □

‘Mensen die er niet meer zijn, **een hele wijk weg**. Dat is **wat je meemaakt in oorlogen**’

Monique is opgegroeid in Enschede en kent er veel mensen. Met haar dochtertje van een jaar was zij die dag op pad.

Ik woonde vlakbij Roombeek en was wandelend naar de stad gegaan, met mijn kind in de wandelwagen. Terwijl ik in het centrum liep, werd mijn aandacht getrokken door een enorme wolk die ik in de lucht zag ontstaan. Daarna volgde een gigantische knal. Een omaatje wandelde langs me en door de kracht van de klap raakte ze haar evenwicht kwijt. Ik kon haar nog net opvangen. De angst was in haar ogen te lezen. Ze had de

oorlog nog meegemaakt, zei ze. Dat was ook het eerste wat door mijn hoofd ging: het is oorlog, maar wie zou Enschede nu aanvallen?

Wat er aan de hand was, was onduidelijk, maar de paniek was overal zichtbaar. Aan mensen op straat vroeg ik of zij wat wisten, maar niemand kon duidelijkheid geven. Er waren nog geen mobieltjes, nog geen snel internet. Ik besloot naar huis te gaan. Half rennend ging ik over straat. Maar eenmaal thuis bleef ik onrustig, ik wilde weer weg, weg uit de hectiek, al was het maar voor mijn kind. Inmiddels had ik van mijn buurjongen gehoord dat het om een ontploffing bij de vuurwerfabriek ging. Hij was in Roombeek toen het gebeurde en was snel met zijn scooter naar huis gegaan.”

Mijn stad, mijn mensen

“Wat als er nog meer de lucht inging? Ik voelde me niet veilig, pakte mijn spullen en ging met mijn dochter naar een hotel, waar we drie nachten hebben geslapen. Ik wilde dat zij veilig was, dat alles voor haar zo normaal mogelijk bleef. Zelf bevond ik me in een soort tunnel, alsof de wereld stopte met draaien. Heden, verleden, toekomst... het maakt niet meer uit als je niet weet wie er dood is en wie er leeft. Enschede is mijn stad. Hier ben ik opgegroeid en naar school gegaan, hier heb ik pianolessen gevolgd. En na mijn studie ben ik hier bij de stadsomroep gaan werken. Ik ken zoveel mensen

om wie ik me zorgen maakte. Daarom hield ik nauw contact met de buitenwereld. Al snel werd duidelijk dat verslaggever Marcel van Nieuwenhoven, een goede vriend van mij, vermist was. Op dinsdag hoorde ik dat hij een van de slachtoffers was. Dat doet nog steeds wat met me. Hij was een maatje, als een jonger broertje. ‘Er is een brandje,’ had hij gezegd en was op zijn fiets gesprongen naar de plek des onheils om zijn werk te doen. Hij had het niet overleefd. Hierdoor kwam het wel heel dichtbij. Het besef dat alles in één keer afgelopen kon zijn, was bizar. Mensen die er niet meer zijn, mensen die alles zijn kwijtgeraakt, een wijk die ineens weg is... Dat is wat mensen meemaken in oorlogen en hier gebeurde het omdat er een vuurwerfabriek in een woonwijk stond. Onbegrijpelijk dat er nog steeds vuurwerk in woongebieden wordt opgeslagen. Iedereen die ik ken is wel iemand kwijtgeraakt of is erbij geweest. Dit trauma zal de stad altijd bijblijven. Ik vind het wel mooi hoe Enschede met deze ramp is omgegaan: Roombeek is weer opgebouwd, een mooie wijk waar veel aandacht is voor kunst en cultuur. Dat is heel belangrijk voor de ziel van de wijk én van de stad. En het is goed om de ramp met elkaar te blijven herdenken en de verhalen te blijven vertellen, zoals we nu weer doen.” □

‘De paniek was overal zichtbaar. We hadden nog geen mobieltjes, niemand wist wat er aan de hand was’

‘Het is een geluk dat er niet meer slachtoffers zijn gevallen, zo verwoestend waren de klappen’

Léontine (55) studeerde in Enschede en werkte er als cameravrouw. Toch kon ze de eerste dag haar werk niet doen vanwege alle emoties, pas een week na de ramp kon ze filmen op de plek des onheils.

“**M**et mijn toenmalige vriend zat ik op een terras in het centrum, toen we ineens een vreemd rommelend geluid in de lucht hoorden, als onweer. Dat paste helemaal niet bij de strakblauwe lucht. Ik stond op om te kijken waar het vandaan kwam, zag een wolk, gevolgd door een oorverdovende klap. ‘Het is in de buurt van de dojo!’ zei ik tegen mijn vriend. ‘We moeten ernaartoe!’ We hadden meegeholpen met de opbouw van dit centrum voor zelfverdediging. Ik kon maar aan één ding denken: stond de dojo nog overeind? De straat lag bezaaid met glas, ramen waren uit huizen geslagen. Mensen liepen in paniek rond. Zo ziet oorlog eruit, dacht ik. De dojo stond zo ongeveer vijfhonderd meter van het echte rampgebied, de schade viel mee. Ik belde de eigenaar, een vriend van ons. We spraken af dat ik thuis mensen zou bellen om te helpen met opruimen. Maar eenmaal thuis werd ik gebeld dat ik niet meer naar de dojo kon komen: het was er te gevaarlijk, iedereen werd uit het gebied weggestuurd. De omvang van de ramp drong toen pas tot me door.

Foto: Ely Vreugd

zijn busje zag staan in de wijk, wist ik het wel en wist ik ook dat hij alles kwijt was. Dat maakte zo’n indruk op mij. Ook de beelden van een van mijn collega’s, Danny de Vries, kwamen binnen. Ze zijn overal nog terug te vinden op internet en laten de explosies goed zien. Het is nog een geluk dat er niet meer slachtoffers zijn gevallen, zo verwoestend waren de klappen. Omdat het mooi weer was, waren veel mensen buiten. Dat is voor velen de redding geweest, zij konden zich uit de voeten maken.

‘Dat het mooi weer was en veel mensen buiten waren, was hun redding’

Ik werkte in die tijd als cameravrouw en werd door een lokale omroep gevraagd om te gaan filmen. Maar toen ik besepte wat er was gebeurd, maakte dat zoveel emoties los, dat ik de klus aan me voorbij liet gaan. Ik kon het niet, ik was zo van slag. De dagen erna konden we niets anders doen dan het nieuws volgen en afwachten, met het constante geluid van sirenes en helikopters die overvlogen.”

Alles weg

“Een week erna kwam nogmaals de vraag om een reportage te maken van het rampgebied. Toen ben ik wel gegaan. Het was vreselijk; alles was weg. Een goede bekende van mij zat in een band. Ik wist niet waar hij woonde, maar toen ik

Gelukkig ben ik geen goede bekenden kwijtgeraakt en de dojo is uiteindelijk ergens anders opnieuw opgebouwd. Vijf jaar na de ramp ben ik uit Enschede verhuisd. Ik denk er regelmatig aan terug, het heeft mijn gevoel van veiligheid aangetast. Dat alles ineens weg kan zijn, kwam hard aan en ik heb hulp gehad om te kunnen verwerken wat ik heb gezien, maar helemaal kwijt raken? Nee, dat gebeurt nooit.” □

‘Je handelt, je doet wat je moet doen als politie, terwijl er van alles door je hoofd schiet’

Maurits (55) bewaakte als ME’er het rampgebied de dag nadat de explosies plaatsvonden.

Ik werkte vijf jaar bij de politie in Rotterdam, toen ik de beelden op televisie zag. Toen ik de volgende dag een spoedoproep kreeg, was het voor mij meteen duidelijk dat het voor Enschede was. Met een peleton ME gingen we onder escorte van motorrijders vanuit Rotterdam op weg. Onze taak was het rampgebied afschermen: zorgen dat er niemand in of uit ging, zodat de hulpdiensten ongestoord hun werk konden doen en dat er niet geplunderd zou worden. Het filmpje dat ik had gezien van de explosies gaf al aan hoe intens de klappen waren, maar wat ik ter plekke te zien kreeg, ging al mijn verbeelding te boven. Het was één groot spookgebied. Als je richting de kern liep, zag je bij de eerste huizen nog weinig, bij de huizen ernaast zag je wat dakpannen of een gesprongen ruit. Maar hoe dichterbij je kwam, hoe groter de verwoesting was. We liepen langs een huis waarvan de complete voorgevel was verdwenen, maar waar de tafel

die erachter stond, nog netjes was gedekt. Een grote zeecontainer die gebruikt wordt voor opslag, was met grote kracht weggeblazen. In de kern stond er geen steen meer op elkaar. Alles was weg. Uit sommige stukken puin zag je nog rookpluimen komen. Op dat moment waren er nog veel mensen vermist, dus we liepen daar in de wetenschap dat er nog slachtoffers onder het puin konden liggen. Dat doet wat met je, als mens. Zelf heb ik in mijn carrière een paar heftige dingen meegemaakt, zoals de CMI-brand in Rotterdam en de hevige rellen in 1999 op de Coolsingel. Ik kon me dus goed inleven in mijn collega's die er op de zaterdag bij waren geweest. Je handelt, je doet wat je moet doen, terwijl er tegelijkertijd van alles door je hoofd schiet. Je maakt je zorgen om je dierbaren of bekenden die in het gebied wonen, tegelijkertijd is er geen tijd om daar goed over na te denken. Je parkeert het en je gaat door.

We werkten twaalf uur op en twaalf uur af en maakten bijzondere dingen mee. Mensen kwamen koffie brengen en vertelden over hun ervaringen. De krantenjongen kwam in de ochtend met een lading kranten die hij nergens meer kwijt kon. De adressen bestonden niet meer. Hij liet ze bij onze post achter.”

Boodschap

“Voordat we weer vertrokken, lieten we als ME Rotterdam-Rijnmond een boodschap achter. We schreven een paar bemoedigende woorden op het

‘In de kern stond er geen steen meer op elkaar. Alles was weg. Uit sommige stukken puin zag je nog rookpluimen komen’

hout waarmee een bloemen-zaak dichtgetimmerd was. We wensten iedereen sterkte en sloten af met *Enschede, we love you*. Later kregen we een brief, waarin stond dat heel veel mensen dat enorm hadden gewaardeerd en zelfs had ontroerd. *ME Rotterdam-*

Rijnmond, we love you too!
stond er in de brief.

Zo mooi! Ook zat er een boek bij met verhalen over de ramp, 'De ramp van Enschede'.

Er staat een foto in die precies illustreert wat ik bedoel als ik praat over het werk van hulpverleners. Het gaat om agent Jaap Knotter. Ondanks dat je weet dat hij al heel wat te verduren heeft gehad - dat kun je duidelijk zien aan zijn gehavende outfit - gaat hij door en handelt hij. Dat is wat je als politieman doet. Je doet wat je moet doen.

Pas 's avonds als je in bed ligt, dan speelt de film zich weer opnieuw af. Zoiets gaat nooit meer helemaal weg, maar het is net als bij een rouwproces: het krijgt steeds meer een plek. Zelfs ik denk er nog weleens aan terug, voor de collega's in Enschede is het iets wat voor altijd bij hen blijft." □

Verslaggever Lucien Baard (62) ging na de explosies direct naar het rampgebied en is altijd over de ramp blijven schrijven.

'Het is een litteken dat altijd blijft'

“Voor veel Enschedeërs is de vuurwerkramp pas 25 jaar geleden. Het is een blijvend litteken. Een grote gebeurtenis in de geschiedenis van Enschede én Nederland, die aandacht verdient. Daarom ben ik erover blijven schrijven. Ik woonde zo'n vijf kilometer van Roombeek af en stond buiten bij mijn spelende kinderen, toen er in de verte een vreemde knal klonk, alsof er een schoorsteen opgeblazen werd. En er verscheen een rookwolk aan de hemel. Kort erna volgde een tweede knal, zo hard dat de grond schudde. Hier gaat iets enorm fout, wist ik. Met mijn verslaggeverstas fietste ik die kant op. Hoe dichterbij ik kwam, des te groter was de verwoesting. Glasscherven, brokstukken, volledige woningen die in puin lagen... Ik pakte mijn notitieblok, ging erover schrijven en ben niet meer gestopt. Nu, 25 jaar later, heb ik een boek geschreven vol persoonlijke verhalen over de ramp. Het is frappant dat ik nog steeds nieuwe verhalen tegenkom. Zoveel mensen zijn

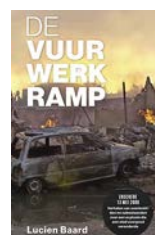
Foto: Carlo ter Ellen

door de ramp geraakt. Zo sprak ik met een Turkse jongen wiens ouders bij de ramp zijn omgekomen: hij werd wees op zijn tweede jaar. Ook het verhaal van de Surinaamse familie, die in één klap vijf mensen verloor, waaronder twee kinderen, is heel triest. Dat raakt je diep. Het heeft me al die jaren beziggehouden. Er zijn meer boeken over de ramp geschreven, maar dit boek vertelt de verhalen van de slachtoffers. Samen met Frank Bussink ben ik ook begonnen met een podcast. In de eerste aflevering praten we met politieagent Jaap Knotter, die in het rampgebied was ten tijde van de explosies. Hij vertelt hoe hij hulp verleent, terwijl hij zelf ook gewond is geraakt. Het boek en de podcast zijn een eerbetoon aan de slachtoffers én hun veerkracht. Een ode aan Enschede en aan Roombeek, een wijk die nu weer mooi is opgebouwd, maar waar de ramp nooit vergeten zal worden." ■

Politieagent Jaap Knotter was in het rampgebied ten tijde van de explosie

Foto: George Nussmeijer

'De Vuurwerk ramp' van Lucien Baard is zojuist verschenen bij DPG Media, kost €19,95 en is onder meer verkrijgbaar via Bruna.nl